

Puchalska, Alicja

Posiedzenie Plenarne Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN w Towarzystwie Naukowym Płockim (TNP)

Notatki Płockie 40/4-165, 36-39

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POSIEDZENIE PLENARNE RADY TOWARZYSTW NAUKOWYCH PRZY PREZYDIUM PAN W TOWARZYSTWIE NAUKOWYM PŁOCKIM (TNP)

24 listopada 1995 r., w siedzibie TNP, na zaproszenie dr. inż. Jakuba Chojnackiego, odbyło się plenarne posiedzenie Rady Towarzystw Naukowych (RTN). Ostatnia w 1995r., wyjazdowa sesja Rady zamknęła obchody 175-lecia Towarzystwa Naukowego Płockiego i stała się okazją do podkreślenia wagi obchodzonego w Płocku jubileuszu. Obok osób bezpośrednio zaangażowanych w społeczny ruch naukowy, udział w posiedzeniu wzięli także zaproszeni goście: dr Jan Krzysztof Frąckowiak - wiceminister, sekretarz Komitetu Badań Naukowych (KBN), mgr Marian Rodzeń - wicewojewoda płocki, mgr Michał Kaczmarek - marszałek Sejmiku Samorządowego Województwa Płockiego, mgr Stanisław Jakubowski - wiceprezydent m. Płocka oraz mgr

zowanych w społeczny ruch naukowy, udział w posiedzeniu wzięli także zaproszeni goście: dr Jan Krzysztof Frąckowiak - wiceminister, sekretarz Komitetu Badań Naukowych (KBN), mgr Marian Rodzeń - wicewojewoda płocki, mgr Michał Kaczmarek - marszałek Sejmiku Samorządowego Województwa Płockiego, mgr Stanisław Jakubowski - wiceprezydent m. Płocka oraz mgr

24 listopada 1995. Sala im. Tadeusza Gierzyńskiego. Posiedzenie plenarne Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN zwołane do Płocka z okazji jubileuszu 175-lecia TNP. Witając uczestników, prezes TNP - omawiając rozwój Biblioteki naukowej im. Zielińskich (250.000 woluminów, w tym 13.200 starodruków), jednej z 39 ważniejszych w Polsce - prezentuje 2 najcenniejsze starodruki wartości łącznej ok. 10 miliardów zł starych ("Boska Komedja" Dantego z 1487 r. - inkunabuł i Mikołaja Kopernika z 1543 r. "De revolutionibus...". Podobny egzemplarz - jak doniosła "Gazeta Wyborcza" z 20 października 1995 r. w notatce "Majątek za Kopernika" został sprzedany na aukcji w Königstein za 290.000 marek). W Prezydium od lewej: dr Jan Krzysztof Frąckowiak - wiceminister, sekretarz KBN, prof. dr Adam Bielański - wiceprezes PAN i PAU, przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych, dr Edward Hałoń i prof. dr med. Alicja Ryzewska - wiceprzewodniczący Rady oraz prof. dr med. Bolesław Górnicki - prezes Zrzeszenia Polskich Towarzystw Lekarskich, b. rektor Akademii Medycznej w Warszawie, członek TNP

24 listopada 1995. Na sali obrad od lewej: prof. dr Leszek Bagdziński - prezes Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, mgr Antoni Bojarkowski - prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy, mgr Jerzy Obszyński - skarbnik TNP, dr Wiesław Koński - sekretarz generalny TNP, prof. dr Jacek Staszewski - prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego, prof. dr Marian Biskup - prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu, prof. dr Antoni Sliwiński - prezes Polskiego Towarzystwa Akustycznego i prof. dr Julian Ławrynowicz - sekretarz generalny Łódzkiego Towarzystwa Naukowego.

inż. Konrad Jaskóła - dyrektor generalny i prezes zarządu Petrochemia Płock S.A.

Ogółem w obradach wzięło udział 30 osób.

Odbywające się w Płocku posiedzenie stanowiło podsumowanie cyklu spotkań, które miały miejsce w ciągu trzech lat działalności Rady w kadencji 1993-1996.

Rada Towarzystw Naukowych powstała w początkach lat sześćdziesiątych jako organ doradczy i opiniodawczy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Jednocześnie Rada reprezentowała lokalne środowiska naukowe przed kierownictwem PAN i władzami państwowymi. PAN sprawowała wówczas opiekę nad towarzystwami naukowymi i dysponowała funduszami na wspomaganie społecznego ruchu naukowego i Rady. Do głównych zadań RTN należało wypowiadanie się w sprawach przydziału towarzystwom środków finansowych, troska o organizacyjne i materialne warunki ich działalności.

W 1991 r. nastąpiły zmiany systemu dotowania badań naukowych, w tym dofinansowywania towarzystw. Od tego momentu otrzymują one środki od Komitetu Badań Naukowych, a Rada formalnie usamodzielniała się. Członkowie Rady utrzymują jednak stałe kontakty z KBN, uczestnicząc w pracach zespołów opiniodawczych Komitetu w zakresie wydawnictw oraz upowszechniania nauki. Problem dofinansowywania samej Rady nie został jednak rozwiązany. Nie posiadając osobowości prawnej, nie otrzymuje ona z KBN bezpośrednio żadnych środków na swoją działalność. RTN

korzysta tutaj z pośrednictwa i pomocy Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki. Tą drogą uzyskuje pieniądze na organizowanie zebrań plenarnych i minizjazdów. Zdaniem działaczy społecznego ruchu naukowego, kwestia ta wymaga uregulowania. Stąd zrodziła się koncepcja prawnego usytuowania Rady lub stworzenia związku towarzystw, jako partnera do rozmów z władzami państwowymi i organu, który mógłby uzyskiwać określone fundusze na działalność towarzystw i Rady.

Na sesji wyjazdowej w Płocku najwięcej czasu poświęcono właśnie dyskusji nad przyszłym kształtem prawnym Rady. Wśród członków Rady i towarzystw opinie dotyczące tej sprawy są podzielone. Otrzymanie osobowości prawnej, opracowanie statutu i rejestracja w sądzie formalnie ułatwiłyby działalność Rady, ale nie rozwiąże to problemu jej finansowania. Część dyskutantów z kolei twierdzi, iż należy powrócić do związku Rady z Polską Akademią Nauk. Przyczyni się to do wzmocnienia roli i znaczenia Rady, cieszącej się dużym prestiżem wśród instytucji naukowych i władz w kraju i zagranicą.

Ostatecznie kwestii tej nie rozstrzygnięto. Uczestnicy spotkania zgodzili się na przyjęcie postawy wyczekującej. Obecne zmiany w organizacji nauki w kraju skłaniają do ostrożności w podejmowaniu ostatecznej decyzji o charakterze prawnym Rady. Postanowiono do sprawy powrócić na następnym posiedzeniu, postulując aby biorącym udział w dyskusji nad kształtem Rady przedstawić pewne propozycje, różne koncepcje jej

przyszłości i skutki, jakie może to za sobą pociągnąć.

Jednym z punktów obrad Rady w obecnym składzie było podsumowanie działalności tego organu, zapoczątkowanej 15 marca 1993 roku (kadencja 1993-1996). Obecnie Rada liczy 46 członków z których wyodrębniono Prezydium. Przewodniczącym jest prof. dr Adam Bielański z Krakowa wiceprezes PAN i PAU, wiceprzewodniczącymi: Edward Hałoń (PAN) i prof. Alicja Rzyżewska (Polskie Towarzystwo Immunologiczne). Posiedzenia odbywają się w czterech grupach towarzysztw: ogólnie - regionalne, specjalistyczne, medyczne i naukowo-techniczne. Przedstawiane są na nich sprawozdania z prac Rady, referaty z działalności towarzysztw w poszczególnych grupach, dyskutuje nad przyszłym kształtem Rady. Przekazuje się też informacje o wydawnictwie pt. "Problemy społecznego ruchu naukowego". W kwartalniku tym drukowane są artykuły z przeszłości i teraźniejszości towarzystw naukowych, prezentuje także bieżące wydawnictwa ośrodków lokalnych. Do tej pory na łamach pisma przedstawiono towarzystwa Polski południowej. W przygotowaniu są materiały dotyczące m.in. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, towarzystw z Polski centralnej i ogólnych problemów towarzystw. Oprócz prezentacji działalności i dorobku polskich towarzystw celem tego wydawnictwa jest integracja społecznego ruchu naukowego.

Konsolidacji środowiska służyć może także "Baza danych towarzystw naukowych" przedstawiona w Płocku, sporządzona przez Polską Fundację Upowszechniania Nauki na zamówienie Komitetu Badań Naukowych. Jest to swojego rodzaju instrument realizowania polityki naukowej KBN wobec społecznego ruchu naukowego. "Baza" zawiera bogate informacje o ponad trzystu towarzystwach naukowych, dotyczące przede wszystkim ich działalności merytorycznej, kondycji finansowej itp. Część opisową uzupełniają tabele statystyczne. Uczestnicy obrad uznali, że "Baza danych" po-

24 listopada 1995. Sala wystawowa Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki im. Zielińskich TNP. Wystawa "Cimelia Biblioteki im. Zielińskich..." w 175. rocznicę powstania TNP. Od lewej: dr inż. Jakub Chojnacki - prezes TNP, mgr Wanda Kaczanowska - starszy kustosz, wicedyrektor Biblioteki im. Zielińskich TNP, mgr Marian Rodzeń - wicewojewoda płocki, dr Jan Krzysztof Frąckowiak - wiceminister, sekretarz KBN i mgr Jerzy Obszyński - skarbnik TNP.

24 listopada 1995. Sala im. Tadeusza Gierzyńskiego. Posiedzenie plenarne RTN. Od lewej: mgr inż. Lech Bogusławski - prezes Stowarzyszenia Papierników Polskich, mgr inż. Konrad Jaskóła - prezes Zarządu i dyrektor generalny Petrochemii Płock S.A. (członek zbiorowy nr 1 TNP), mgr Marian Rodzeń - wicewojewoda płocki, mgr Stanisław Jakubowski - wiceprezydent m. Płocka i dr inż. Jakub Chojnacki - prezes TNP.

winna być kontynuowana, gdyż informacje w niej zawarte staną się wiarygodne i porównywalne, jeśli będą stale aktualizowane. Z kolei szersza publikacja tego raportu dotyczącego towarzystw, z pewnością przyczyni się do integracji lokalnych środowisk naukowych. O ważności tego problemu świadczy wystąpienie prof. dr. Bolesława Górnickiego. Podzielił się on swoimi obserwacjami z poczyniń podobnych organizacji na Zachodzie. W Europie takie zgromadzenia i zrzeszenia towarzystw naukowych są powszechne. Przeważają towarzystwa branżowe, specjalistyczne, które prowadzą współpracę międzynarodową, wydają wspólne czasopisma, starają się o finanse. W Niemczech panuje ogólny pogląd, iż towarzystwa regionalne są najlepszym ekspertem i zabiega się o ich konsultacje, służąc wszechstronną pomocą. W Polsce taką integrującą rolę może spełnić właśnie Rada Towarzystw Naukowych, która powinna działać także na forum europejskim.

Zabierając głos w dyskusji i w referacie sekretarz KBN dr Jan Krzysztof Frąckowiak zapewnił uczestników obrad, że Komitet przywiązuje dużą wagę do istnienia i działalności towarzystw. Poprzez prowadzenie badań regionalnych uzupełniają one naukę profesjonalną. Przy postępującej obecnie decentralizacji władzy, ich rola z roku na rok będzie wzrastać.

Do najważniejszych zadań towarzystw naukowych należy upowszechnianie i promocja nauki oraz służenie pomocą lokalnym środowiskom kulturalnym. Te aktywne towarzystwa, działające na rzecz własnego regionu, KBN w miarę przydzielanych środków, stara się wspierać.

Korzystając z obecności przedstawiciela Komitetu Badań Naukowych uczestnicy posiedzenia przedstawili szereg postulatów pod adresem tej instytucji. Wśród

najczęściej powtarzających się były: zmiana sposobu finansowania towarzystw z przedmiotowego na podmiotowe (dotowanie nie konkretnych zadań, ale instytucji) i zmiana przepisów dotyczących przedstawiania planów wydawniczych na przyszłość.

Akcentem plockim plenarnego posiedzenia Rady Towarzystw Naukowych było wystąpienie gospodarza, prezesa TNP dr. inż. Jakuba Chojnackiego, który w słowie wstępnym przedstawił dorobek i obraz obecny Towarzystwa Naukowego Plockiego. Zaprezentował też dwa cenne starodruki ze zbiorów Biblioteki im. Zielińskich TNP: wydanie epokowego dzieła Mikołaja Koper-

nika "De revolutionibus orbium coelestium" z 1543 r. i "Boską Komedie" A. Dantego (inkunabuł z 1487 r.). Następnie z rąk sekretarza KBN, prezes J. Chojnacki otrzymał decyzję przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych o zwiększeniu dotacji na rozbudowę Biblioteki im. Zielińskich o 250 tys. zł, do ogólnej kwoty 650 tys. zł na rok 1995. Jest to ostatnia dotacja władz centralnych na tę inwestycję, największą w dziejach Towarzystwa Naukowego Plockiego.

Uczestnicy posiedzenia zwiedzili także wystawę jubileuszową p.n. "Cimelia Biblioteki im. Zielińskich. Stare druki (w tym inkunabuły), rękopisy, grafika".

STANISŁAW JAGIELSKI

APEL MAJOWY

*Jest rzecz droższa nad wszystko na świecie,
to więź z ziemią, w którą wrosły korzenie narodu.
Czyż to mało przykładów, czy brak dowodów?
Czy wiekowe współżycie przy domowym ognisku,
czy święty jego płomień,
chroniony od pokoleń
w domowym zaciszu,
miał by dziś zgasnąć w dziejowej zamieci?*

*Zbyt często nawiedza nas natrętnie pytanie,
jak zachować to uswięcone z ziemią powiązanie.*

*Gdzie krew pobojożwił użyżniła ziemię,
na żołnierskich mogiłach, na zgłiszczach, na zboczach kurhanów,
kwitną czerwone maki,
jak znicze, jak tajemne znaki.
Budzą nadwiślańskie plemię
z letargu mrocznej przeszłości
wizją praworządnej wolności,
gdzie zaorano przeklęte ugory,
a pokolenia oraczy,
nie wplątane w jałowe polityczne spory,
w zgodnej współpracy
świętują żniwa chlebobajnych plonów.*

*Niech nam nikt nie wmawia, że ktoś jest z innej gliny,
że gdzieś tam, w czyichś żyłach, błękitna płynie krew.
Krew zawsze była, jest i będzie czerwona, nigdy biała,
jest i będzie jak szkarłat na barykadach,
jest i będzie jak bunt, jak gniew.*

*A ktoś, bez politycznej wyobraźni,
ktoś, kto proch sypał pod lonty,
które spopielić miały wolną myśl i wolne horyzonty,
ktoś, komu doktryna przesłaniała fakty,
niech się wypowie, czy świat mu się odmienił, gdy z oczu mu zdjęto bielmo czerwonej katarakty.*

*Wiosna. Majowa zieleni pokryła blizny wojny, okupacji, haniebnych traktatów.
Na biało-czerwonych sztandarach orzeł w koronie wśród złocistych haftów...
Ubarwiaj nam wiosno dzień jutrzejszy, nie skażony upiornym marazmem,
rozpraszaj ciemne chmury, pozostaw cennym drogowskazem,
wzruszaj legendą słoneczną,
co myśl opromienia i serca rozgrzewa na wieczność.
Pod łukiem tęczy złożymy wiązankę maków i zieloną wstęgę,
w którą wpisujemy baśniową legendę
o szalonych Polakach,
co, zdobni w amaranty na ularskich czakach,
szli hardo do boju, z fantazją, z polotem,
nie pomni na historię, która rzucała ich na stracone pozycje pomiędzy kowadłem i młotem.*

*Oto maj - miesiąc Konstytucji, dni buntów, dni powstańczych zrywów,
noce we łzach i tragedie za kurtyną z kiru,
lecz nade wszystko czas nadziei,
czas, aby w obłoku majowej zieleni
zawitał spokój, źródło życia udręczonej ziemi,
spokój zwiastujący godną i pogodną przyszłość...
Spokój,
spokój nad Wisłą.*